

ספר

גנון זהיר

על ששה סדרי משנה

ענינו

לגנון ולהציל את דברי רבותינו הקדושים מהקשיות
והתמידות שהניח בצ"ע מרן הנאון הקדוש מאור הנולה
רבינו עקיבא איגר זצוק"ל
בתוספותיו על המשניות

סאת

משה אברהם מוינעשטער

בלאאמו"ד הרב הנאון המפורסם
מודר"ר מענדל מוינעשטער זצ"ל
שהיה מגדולי התורה והדערה
בעיה"ק ירושלים תוכב"א

— 0 — 0 —

חלק ב.

נשים, נויקין, קרשים, טהרות

— 0 — 0 —

שנת תרצ"ז לס"ק

— 0 — 0 —

נדפס על ידי

מוינעשטער סאבלישינג קאמפ.

1569 איסט ניו יארק עוועניו

ברוקלין, נ. י.

רחשי תורה

והודסנות עורות שנקרו מפליהם בלי כונה וחוליו בלי משימ להצלחתו. אבל זה שיניהם כאחד יודעים בעצמם כי אין כאן לא עצה ולא חכמה ולא תבונה מצדם שהועילו לאשרם. ולפעמים רואים גם ונוכחים שאלו הלכו עסקיהם על הדרך שהתוו הם על פי עצתם והשבונם היה סופם שנפלו ברעת אלא דוקא לפי שירת הדרך לנגדם לא לפי השבונם נצולו מרעה ונחלו טובה, יודעים הם אלא שאינם מנלים זאת ומעלימים אמת זה למען יחשבו הכריות שהכמתם ובינתם היתרה לחשוב מראש להשכיל העתידות הביאה להם ברכת. אבל אדוני המלך דוד ע"ה שהיה משכיל בכל דרכיו הוא לא כיחד האמת כדי להגדיל כבודו אלא הינד בקהל רב שלא הכמתו ונבחרתו עמדו לו בעשותו חיל כי אם חסדו ואמתו של הכב"ה סבבו זאת בסבות שונות.

בשובי ארה"ק אחרי עשרים שנה שנדרתי מסנה בעמם האהרונה, מצאתי בה שינוי לטובה ולראבון גם שלא לטובה. ממשלת תורקיה העריצה והפראית וקאמאל משא האכזר המפקד הראשי — בצאתי מירושלים. זכות בית לאומי לעם ישראל תחת פיקוחה של מלכות בריטניה הנאורה — בשובי לירושלים, זוהי שינוי לטובה. ציבור ההולץ כמעט כלו בדרך ד' התורה נר לרגליו, רוח רבותיו הנאונים הקדושים הרי"ל דיסקין והר"ש פלנס וצוק"ל זיע"א נתנה — בצאתי מירושלים. עדה מתאבדת בכוחותי' האחרונים נגר דום של כמירה האומר לשמוץ את הכל ולעקור את הכל — בשובי לירושלים. זה הורם הוא המפלגה של העובדים אשר בכוחה המאורגן היא שומטת ממשלתה על כל ושאפתה ומטרתה להשיכה מישראל שם ד' ב"ה שיהיה העם היושב בציון מכהיש במציאות ד' פורק עול תורה ומצות. ואמנם בעבודתם לישוב הארץ ובנינה הם למופת במסירת נפשם וחיהם ממש להרהיב נבולות הישוב להרבות בכנינה להגדיל הפרחתה להכשיר הארץ שתוכל לקלוט אל תוכה בכל שנה נוספת עשרות אלפים מאחיה בנולה למלמס סכף הרודסים אחריהם לטורפם ומנסו אין להם להנצל מירי מבקשי נפשם כי סגרו עליהם הדרך כל עמי האדון. ואלו מפלגת העובדים מקדישים כל כחותיהם כל מרצם מפקידים חיהם למטרה קדושה זו להכין מקום בארצנו לאלפי האומללים מישראל הבורחים להמלט מעצרני חיות טורפות הצעיל אלפי נפשות מישראל סדרת שחת. והנמלטים אל הארץ יקבלו העובדים אלו שממפלגותם ברועות ותוחות, חולקים אתם חלק כהלך בפת לחמם במעונם במשכמם. כמה גדול זכותם ומאוסו לחמם שמקדישים חיהם למטרות קדושות ונשנבות כאלה בנין ארצנו והצלת אלפים נפשות מישראל. ואחבת נרים והכנסת אורחים קובל אני על עצמי שלסיבת זנתי וחולשת גופי נבצר מסני להדבק להם ולקחת חלק בעבודה קדושה ובמסירת נפש סחורה זו לא לשם מטון ולא לשם כבוד אלא לשם מטרות רסות וגשנבות. ואלו חיו בנימ נאמנים היו לברכה לעמנו והי' ישראל

עני אני ברעה במחשבה וברבור בכדי להביע בתוך קהל ועדה תודות והלל לר' הנומל חסדים טובים על רחמי וחסדיו המרובים אשר עשה עמדי מיום היויתי עד היום הזה, מכמה חלאים קשים ומסוכנים דילגני, ומכמה סיבות שהיה ממש רגע ביני ובין הפות נצלתי בדרך גם ממש שהומין השי"ת ההצלה באותה רגע. ואלמלא איהרה ההצלה לבא רגע אחת אכרתי, ברוך הנומל לחייבים טובות, ועתה הנדיל ית' עלי חסדו שזיכני להשלים הדמסת חיבורי על כל שיתא סדרי משנה, ועוד הוסיף הנדיל עשות חסד עמדי להשיבני אל נוה קדשו ארץ חסדה עיר הקודש נולדתי בה ובה כפרות אבותי נ"ע, והראני בכנין ארצנו הפ' שהולכת ונכנית ונגערת משוסמסותה.

אני עומד כבר בימי הזקנה, ומששבתי ארה"ק כמעט שעזבתי את שדה המערכה במלחמת החיים לרדוף אחר עושר ובבור, ואוכל איפו כבר לחשוב חשבון עולמי ולמסמ ולמתוח השורה האחרונה הס"ה מהתוצאות מכל המוצאות אותי במשך ימי חיי הבלי, בחביטו לאחור ואעקבי לפני כל המאורעות והרפתקאות שעברו עלי מיום היויתי לאיש ושואף למצא מעמד בחיים, ואראה בולטות מביניהם אלו המאורעות החקוקים עמוק עמוק על לוח לבי לפי שבשעתם היו דומים עלי למלאכי משחית שבאו והחריבו עולמי והפילו כל הבנינים שבניתי והזכיבו כל התקות שארתי. ועתה כהתבונני על המאורעות אלו ותולדותיהן ותולדות תולדותיהן רואה אני שדוקא אלו הקורות שחשבתים לרעות כההלט ד' ב"ה חשבם לטובות גדולות לחיותני כהיום הזה ולהטיב אחריתי שאוכל להקדיש חלק גדול מעתותי ללימוד ועיון התורה. ולהכין לפני הדרך שיכולתי בעורתו ית' לשוב ארה"ק לבלות יתר שנותי במנוחה הרחק מהחיים ההומים והסוערים הנורפים קנאה שנאה החרות ומשטמה כעס ומכאובים שפר והנופה. לא מה המקום לספר בפרטות על דברי ימי חיי הפרטים ולסדר כל הקורות אותי איך השתלשלו ואיך הולידו הקורבות את שאחריהן. אבל לפני הם נלויים ויודעים ומסודרים ורואה אני מפלאות תמים דעים אשר עשה בחסדיו הגדולים עמדי ומעו יצא מתוך, יודע אני בנפשי כי קטונתי מכל החסדים אשר נתן ד' אותי, ונוסף על מה שאני נהנה מהטוב אשר נתן ד' לי, יש בכל מה שעבר עלי כדי לחוס לכבי לבטוח בד' ולהשיך יחי עליו ב"ה שהוא הטוב והמטיב וכל מה רעביר לבט עביר ולא לאדם דרכו, ואמר דעה"ה בתהלים מ' צדקתך לא כסייתי בתוך לבי אמונתך ותשועתך אפרתי לא כחדתי חסדך ואסתך להלל רב. והכונה לדעתי כי אלו המעליותים מעשהים, יודעים הם בעצמם כי לא שהכמתם ותבונתם עלו להם מעשהים, שנחשצרו או נחלו כבוד, יודעים הם בעצמם כי סיבות ומקרים שהם לא סוכבו אותם או עוד יותר לפעמים השכו הם אותם הפכות לרעתם ולהותם ולבסוף נרטו אלו הסבות שלא היו רצוים להם כלל להצלחתם ולאושרם, והמאמין מאמין כי מאת ד' הייתה זאת בכונה טכונת כי הפז ד' בהצלחתו ומאתו ית' נשתבחו כל אותן הסבות. והכלתי מאמין תולה הכל במקרים

מה שהק' עם התו"ח על הראב"ד, וא"כ בסיפא דמ"ג נ"כ י"ל דתני לה בעריות אבן דרישא כיון שיש בה קל וחמור מצד א' להכי אילמי ל' טפי להירושלמי להק' מ"ד ו' וכמבואר.

פ"ט, באות פה תמה על הר"ן בר"ם אלמנה ניוונית שכתב דבתפסה מעות לכתובה לא מסקינו מינה שכבר

נפרעה א"כ איך יפרש הא דרצ"ב אנו מטלטלין שביק אבון נכך עיי"ש. לכאורה היה נלענ"ד לומר דאינו דומה כלל להתם דנבי

כתובה או בע"ה הרי בשעה שמת האב מניע להאשה הכתובה והחוב להבע"ה אלא דהא מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ה

וכתובה, אבל היכא דסקדון או מלוה ביד אחרים או בעומדה בכספא אמרינן כיון דבשעה שבאים היתומים לזכות בהם מכה

ירושל באותה שעה עצמה מעכב חוב הכתובה שלא יזכו לכך אם תפסה מעות דלא מחויב נוביינא תפסה, אבל התם ברצ"ב

הרי בשעה שמת האב לא היה מניע ללוקה כלום דהרי יש לו השדה ואוכל מירות וא"כ בשעת מיתת אביהם לא היה שום

דבר שיעכב שלא ירשו הירושים בהמלוה שביד הלוקה בתורת ירושה וכבר נעשה המלוה של הירושים ונתחייב הלוקה להם

ובא היו הירושים באים ותובעים היה צריך ליתן להם, ואח"כ שם בע"ה של אביהם וטרף ממנו השדה דמכאן ולהבא הוא

נובה איך יכול לעכב הכסף של היתומים שכבר זכו בו בשביל חוב אביהם. לכך שפיר יש להם למען אנו מטלטלין שבק אבון

נכך שכבר זכו בו. וכי בשביל שהוא ברשות אחרים אינם זוכים בו מדין ירושה ושוב מטלטלי דיתמי דלא משתעבדי לבע"ה

ואינו יכול לתפוס אפילו לר"ט. כן היה נלענ"ד נכון כמבאר. אלא דלפ"ו אינו מובן מה שהק' התוס' ברצ"ו ע"א ד"ה אלמנה

דיועיל תפסה לוקח שלא באחריות ונמצא שאינו שלו לאחר מיתת המוכר. והלוקח נמי באחריות ובא בע"ה וטרף עם השבח

כ' שיועיל בו תפסה עכ"ל. ובשלמא מה שהק' מנמצאת שאינה שלו ינאה דבנמצאת שאינה שלו לר"ד דהוור עליו נמצא שלא

היה מקח מעולם והיו המעות ביד המוכר מלוה ונמצא דבשעה שמת היה חייב להלוקה דמי השדה שלקח ממנו והווי דומיא

דמוונת אשתו דמהני תפסה, אבל מה שהק' מבא בע"ה וטרפה עם השבח למי מש"כ לא ק' כלל דבשעה שמת האב לא היה

מניע לו כלל ומש"ה ל"ם תפסה ואינו דומה למוונת וכמבואר. ונראה דהתוס' שם ס"ל דמהני תפסה למוונת אפי' מרשות

היתומים כמו שהוכיח הפנ"י. וא"כ לשיטתו לגבי מוונת משום דלא טרפה ממשעבדי אלמור רבנן לשיעבורה דאפילו

מטלטלי דיתמי שכבר זכו בהם ובאו לרשותם שוהו מטלטלי דיתמי דאמרינן בכ"מ דלא משתעבדי. מ"ם מהני כהו תפסה

למוני לכך הק' שפיר דגם שבה דלא נבי ממשעבדי וועיל תפסה מטלטלי אפי"נ שכבר זכו בהם היתומים אבל הר"ן דמירי בכ' תפסה

התפסה לכתובה, וככתובה ודאי לא מהני תפסה במטלטלי שכבר באו לרשות היתומים אפי' לר"ט אלא כשהם ברה"י או

במטא לכך כ' דכמסון דלא מחסר נוביינא מהני תפסה, ומש"ה ל"ק מהך דרצ"ב דבלוקח ל"ם תפסה אפי' כשהם

ברשותו ומטעם המוכר, ומה שהק' עוד רבינו על הרמב"ן שכ' דלסקרת הר"ף דבתפסה מעות לכתובה ואינה רוצה לשבע

לא נחתין לנכסה הא אפי' מיני' לא נבי' אלא ממקרקעי א"כ יכול לומר אני רוצה לסלק לך כריכך בקרקע ומסקינו מינה

המעות. ונראה דסקרת הרמב"ן לחלם בין תפסה מטלטלין לתפסה מעות הוא כך דבתפסה מטלטלין או דאמרינן דמהני תפסה מ"ם כיון דהוא יכול לומר אתן לה קרקע כרינה אין

תפסתה אלא כמשכון ויש לה על המטלטלין דין שומר ומשיא דאינה יכולה להשתמש עם המטלטלין או להתזיר מטלטלין

אחרים אלא דוקא אותן מטלטלין שתפסה שהם בעצמם של הירושים, אבל בתפסה מעות כיון דמהני תפסתה הרי היא

יכולה להשתמש בהם ולהוציאם ולשלם מעות אחרים וכמ"כ הר"ן בפירושוין כפ"ב נבי מסרן וקודש כדמיהן דכתב בשם

הירושלמי דהכסף ביד המוכר הם גזל ומ"ם כיון שכאו לידו מיד הלוקה יכול להוציאם ולהחזיר להלוקה דמים אחרים דהם

מלוה ויכולה להוציאם ולשלם מעות אחרים וכיון שבתפסה מעות יש לה עליהם דין לזה והרי בלזה הרין דאף דצריך לשלם

מלוה מעות, דוקא כשיש לו לר"ת מ"ם הרי כ' התוס' בכתובות דרצ"ב שאם יש פסידא ללוה אם יפרע לו מעות יכול לסלקו

בקרקע וא"כ הכא הרי יש לה פסידא כשתפרע במעות שתתיה צריכה לשבע ויכולה לסלק החוב בקרקע ולומר שיקחו הירושים

קרקע המניע לה בעד כתובתה כשביל המלוה דהיינו הכסף שתפסה ולכך לא נחתין לנכס'.

באות פו הק' על רש"י שכ' שכולן צריכים שבועה שהבא לפרע מנכסי יתומים דהא על זה אנו דנים אם הם

נכסי יתומים ויותר הול"ל משום שנפרעת שלא במנוו, לרעתי העניה לא שייך כלל בזה משום נפרעת שלב"ם. שהרי התקנה

שהנפרע שלב"ם צריך לשבע הרי היא לתקנת הלזה ולטובתו וכאן שמת ואין לו כלום בנכסים ואין לו שום נ"ם ואין לו שום

טובה מזה מאי שייך בזה שבועה דנפרעת שלב"ם ומו"ם אינו אלא לתקנת וטובת היתומים וע"כ שאנו למדים אותה מהבא

לפרע מנכסי יתומים שצריך שבועה. ומדברי רע"ק אנו למדים שנתקנה השבועה לא רק בבא לפרע מנכסי יתומים שכבר זכו

בהם אלא כל מה שיש בזה טובה להיתומים שאם לא יפרעו היתומים מהם יאדורו להיתומים צריכים שבועה, ועכ"פ לא נוכל

ללמוד זאת מנפרעת שלב"ם אלא מנפרעת מנכסי יתומים, ועיון בב"י חו"מ סי' ער"ה שכ' בשם ס' בעה"ת שיש לחקור בנר

שבובו ישראל נכסיו ויש עליו בע"ה אם צריך הבע"ה לשבע כדון הבא לפרע מנכסי יתומים, ולדברי רבינו ז"ל תיפול"ל

שצריך לשבע מדין נפרע שלב"ם (דודאי דוחק לומר דספקו של בעה"ת הוא ברבתי לו נאמנות תתם) אלא ודאי דמשום שלב"ם

ודאי דאין צריך לשבע שהרי משמת הנר נכסים הנכסים הפקר ואינם שלו ול"ש בזה התקנה דשבועה שלב"ם וא"כ גם בישראל

שמת נ"כ ל"ש שבועה שלב"ם דלנבי המת אין נפ"ם בין ישראל לנר דבשניהם משמתו אין הנכסים טוב שלהם וכראמרינן לעיל

דפ"ג בנכסין ולא לאח"מ והנן בכ"ק דפ"ח ע"ב מת ירשנו ועיון נדרים מ"ב ע"א אלא דבנר שאין לו יורשים נעשו נכסיו

הפקר ובישראל שיש לו יורשים נעשו של יורשין, ונפ"ם לדינא כיתומים מן היתומים דמשום נפרעים מנכסי יתומים אין אדם

מוריש שבועה לכניו, ומשום שלב"ם נשבעים שבעת הירושים גם שלב"ם כמבואר בחו"מ סי' ק"ה סי"ד לכך דיוק רש"י לכתוב

השבועה משום נפרעים מנכסי יתומים, ועוד דלפ"ד בדפ"ח דבע"ה אינו נפרע שלב"ם אפי' בשבועה ע"כ הכא משום דהוי

נפרע מנכסי יתומים, ומיהו י"ל דאי שייך שבועה שלב"ם במת וכדעת רבינו ז"ל כו"ע מודו דבמת נפרע שלב"ם כשבועה.

ומה שהק' רבינו מהירושלמי דמפ' הנע עצמך שפטרם מן השבועה ומאי קו' הא י"ל דרע"ס ס"ל כ"ש ור"ש דלא מהני

נאמנות נגד יורשים וע"כ שהשבועה הוא משום שלב"ם דמהני